

Remiss om Boverkets förslag till föreskrifter om bostäders lämplighet för sitt ändamål, 2478/2023

Förslag till beslut

Godkänner Samhällsbyggnads tjänsteskrivelse 2023-07-25 som bygg- och miljönämndens yttrande om Boverkets förslag till föreskrifter.

Sammanfattning

Boverket har, på regeringens uppdrag, utarbetat ett nytt förslag till föreskrifter för bedömning av bostäders lämplighet. Dessa föreskrifter bygger på en ny regelmodell för Boverkets byggregler (BBR), och planeras träda i kraft den 1 juli 2024.

Boverket vill utreda den kritik som finns mot den nuvarande utformningen av BBR. Utformningen av BBR har, enligt Boverket, bidragit till en otydlig rollfördelning mellan staten och olika aktörer inom samhällsbyggnadsbranschen. Här menar man att staten är för detaljstyrande och otydlig i sina regleringar i BBR, vilket leder till att motverka byggherrens möjlighet till innovation och nytänkande.

Boverket framför att BBR:s råd och föreskrifter ofta är detaljerade och svåra för byggherrarna att avvika från. Trots att de allmänna råden i BBR är tänkta som rekommendationer, menar Boverket att de i praktiken behandlas som föreskrifter av både kommuner och byggherrar. BBR har även över tid blivit mer omfattande, både i antalet regler och mängden text, och dessutom återfinns utformningskrav och tekniska egenskapskrav under samma avsnitt, vilket bidrar till att reglerna är svåra att överblicka.

Det nya författningsförslaget ska tydliggöra rollfördelningen mellan staten och aktörerna inom samhällsbyggnadsbranschen. Författningsförslaget kommer att innehålla färre regler, och i stort sett inte innehålla några allmänna råd, hänvisningar till standarder eller föreskrifter från andra myndigheter eller organisationer.

Beslutsunderlag

Samhällsbyggnads tjänsteskrivelse 2023-07-25

Beslutet sänds till:

Boverket

SKELLEFTEÅ KOMMUN

kommunstyrelsen ange Visions diarienummer 2023-2909 (För
kännedom)
ciceronochbmknamndshandlingar

Therese Kreisel
Planverksamhetschef

Victor Hessner
Handläggare

Beskrivning av ärendet

Allmänt om förslaget

Samhällsbyggnad, planverksamheten, önskar lyfta fram, med stöd enligt nedan, att boverkets försök att förtydliga rollfördelningen mellan stat och samhällsbyggnadsbranschen är positivt. Dock anser samhällsbyggnad, planverksamheten, att det framlagda förslaget förminskar den inverkan som de allmänna råden, riktlinjerna och föreskrifterna i den nuvarande upplagan av BBR har på den tvärsektoriella samverkan som behövs för att säkerställa en god gestaltad livsmiljö för alla invånare.

Samhällsbyggnad, planverksamheten, anser att Boverket själva bäst beskriver arbetet med gestaltningen av livsmiljöer och dess komplexitet i dokumentet "politik för gestaltad livsmiljö", "Gestaltningen av livsmiljöer är ett komplext och mångfacetterat område. Därför är en **tvärsektoriell samverkan** och samarbete mellan olika yrkesgrupper, myndigheter och vetenskapliga institutioner centralt i den nya politiken. **Ingen enskild aktör kan på egen hand hantera hela perspektivet. Samverkan behövs för att olika frågor ska kunna belysas och för att skapa helhetssyn.**"

Trots detta vill Boverket nu ta bort de allmänna råden, hänvisningar till standarder och föreskrifter från stat, myndigheter och organisationer, för att i stället överlåta gestaltandet av våra livsmiljöer till byggherrar, vars strävan efter kortsiktiga ekonomiska intressen i de flesta fall väger tyngst.

Boverket beskriver även bäst själva konsekvensen av vad det kan leda till längre ner i "politik för gestaltad livsmiljö", "Om **kortsiktiga ekonomiska aspekter** får överordnas andra hänsyn finns risk att såväl **sociala och ekologiska som långsiktigt ekonomiska värden förloras.**"

Det senaste decenniet har fokus på hållbarhet varit första prioritet, då även gällande den enskilda människans och byggsektorns påverkan på klimatet. Utifrån detta är det olyckligt att obalanserat och med kortsiktighet endast fokusera på ekonomi, som är en av de tre hållbarhetsdelarna, med risk för att långsiktigt förlora hållbarhet inom det sociala och ekologin, som är de andra två delarna. Det kortsiktiga fokuset kommer med säkerhet att slå tillbaka både för framtida kostnader och social problematik.

Under de senaste 100 åren har Sverige haft reformer gällande våra bostäder som har ämnat till att skapa praktiska, funktionsdugliga och hälsosamma bostäder till alla. Vi har på olika sätt undersökt ergonomi och livsbetingelser för att komma fram till allmänna råd, standarder och föreskrifter som har gjort bostäder som möter människan och människans skala. Det är med oro som planverksamheten betraktar förslaget som på ett diffust sätt återigen försvagar den offentliga sektorns möjlighet att stötta människors rätt till en bra och hälsosam bostad.

Mycket av de allmänna råden är sådant som faktiskt stödjer god gestaltning och ibland är det enda möjligheten för det offentliga att stötta att alla har rätt till en bra bostad, oavsett social status i samhället. Att de allmänna råden har ökat i omfattning och i mängden text över tid beror på att kvaliteten på bostäder som når marknaden lämnar en del att önska gällande

ändamålsenlighet och funktionsduglighet. Snarare är det så att skrivningar borde skärpas för att vi tillsammans ska kunna tillämpa god gestaltad livsmiljö i genomförandet.

Kommentarer till ändringar

Rumshöjd / BBR: 3:3111, Bostäder, Nuvarande lydelse;

Rumshöjden i bostäder ska vara minst 2,40 meter. I småhus får dock rumshöjden i vinds- och suterrängvåningar samt källare vara lägst 2,30 meter. I begränsade delar av rum får dessa rumshöjder underskridas. I sådana delar av rum där ståhöjd behövs får rumshöjden dock inte vara lägre än 2,10 meter under horisontella delar av tak eller 1,90 meter under snedtak.

Förslag till ändring;

Detaljregler och måttangivelser som finns i allmänna råd i BBR har inte införts i den föreslagna författningen, eftersom det bedömts bli alltför styrande att göra dem till föreskrift.

Kommentar till ändring;

Rumshöjden i en bostad måste garantera full rörelsefrihet och flexibilitet för människor. Att sänka minimum rumshöjden skulle innebära en inskränkning för människors möjlighet att (exempelvis möblera för en våningssäng med ergonomiska mått.) Dessutom kan detta påverka luftcirkulationen i lägenheten negativt.

Om rumshöjden i bostäder endast regleras för att "hindra uppkomst av olägenhet för människors hälsa", i enlighet med miljöbalken, riskerar vi att sänkta takhöjder blir kostnadsbesparingar för byggherrarna som enda incitament. Samhällsbyggnad, planavdelningen, vill bevara den arkitektoniska och rumsliga kvaliteten i vår gestaltade livsmiljö och ser därför att behovet av en minimihöjd för rumshöjder är viktig.

Fönster/ BBR: 6:33, utblick, bostadsutformning, Allmänt råd, nuvarande lydelse;

Minst ett fönster i rum eller avskiljbara delar av rum där människor vistas mer än tillfälligt bör vara placerat så att utblicken ger möjlighet att följa dygnets och årstidernas variationer. I bostäder bör inte takfönster utgöra enda dagsljuskälla i de rum där människor vistas mer än tillfälligt.

Förslag till ändring/ 6:322 Dagsljus, hälsa;

Rum eller (avskiljbara delar av rum) där människor vistas mer än tillfälligt ska utformas och orienteras så att god tillgång till direkt dagsljus är möjlig, om detta inte är orimligt med hänsyn till rummets avsedda användning. I gemensamma utrymmen enligt avsnitt 3:227 räcker det dock med tillgång till indirekt dagsljus. (BFS 2016:6).

Kommentar till ändring;

Boverket har i sitt nya förslag tagit bort det allmänna rådet om fönster under bostadsutformning och refererar nu endast till föreskriften om dagsljus i avsnittet om hälsa. Samhällsbyggnad anser att detta öppnar upp för byggherrar att reglera insläppet av dagsljus genom takfönster eller, i värsta, fall artificiellt dagsljus.

Att en bostad har fönster är inte bara en fråga om hälsa eller en teknisk belysningslösning. Ett fönster är en grundläggande del av hur vi orienterar oss i det byggda och vår omgivning. Arkitektur bygger på att vi möter människans sinnen, där syn är ett av de viktigaste. Att skapa utblick gör att vi kan knyta an till vår omgivning och skapa oss ett perspektiv, både rumsligt och tidsmässigt. Genom fönstret knyter du an till din omgivning; för ett barn skapar detta identitet och tydlig orientering i både rum och tid. Dagsljus och solljus under dagen är oerhört viktiga för att en sund dygnsrytm ska kunna upprätthållas.

Altan, uteplats eller liknande BBR: 3:22, allmänt råd, nuvarande lydelse;

En balkong, uteplats eller ett liknande utrymme bör finnas i anslutning till bostaden. Dimensionerande mått och inredningslängder som är lämpliga vid utformningen av bostaden finns i SS 91 42 21.

Förslag till ändring

Allmänt råd till 3:22 BBR om att en balkong, uteplats eller ett liknande utrymme bör finnas i anslutning till bostaden har ingen motsvarighet i förslaget till ny författning. Boverket har inte bemyndigande att i föreskrifter reglera sådana utrymmen utifrån lämplighet för sitt ändamål.

Kommentar till ändring;

I det nya förslaget så har man tagit bort de allmänna råden som förespråkar att en balkong, uteplats eller ett liknande utrymme bör finnas i anslutning till bostaden.

Här menar samhällsbyggnad, planverksamheten, att Boverkets förslag inte prioriterar människans fundamentala behov av ljus och frisk luft. Effekterna av hur utemiljöer påverkar människors välbefinnande är väl dokumenterade och det märktes inte minst under coronapandemin hur viktiga dessa miljöer är för invånarna. Redan idag görs många undantag från gällande regler, vilket resulterar i undermåliga bostäder för längre vistelse. Därför måste människans behov av utevistelse prioriteras samt regleras för att vi ska kunna skapa bostäder där människan kan trivas och må bra.

Avskiljbarhet/ BBR: 3:223, Bostäder större än 35 m2 och högst 55 m2, nuvarande lydelse;

Bostäder med en BOA större än 35 m2 och högst 55 m2 ska utformas med hänsyn till sin storlek.

SKELLEFTEÅ KOMMUN

I sådana bostäder är det dock tillräckligt att antingen rummet för sömn och vila eller rummet med inredning och utrustning för matlagning är en avskiljbar del av ett rum. Avskiljbar del av rum ska ha fönster mot det fria och ska utformas så att den med bibehållen funktion kan avskiljas med väggar från resten av rummet. (BFS 2016:6).

Förslag till ändring;

En bostad ska utformas och dimensioneras för bostadsfunktionerna med hänsyn till

1. sin långsiktiga användning,
2. sin storlek,
3. det antal boende som den är avsedd för, och
4. behovet av avskiljbara delar av rum.

Kommentar till ändring;

En bostad ska kunna fungera för en människa under flera olika förutsättningar, till exempel om en av de boende blir sängliggande. Det är orimligt att denna ska ligga i ett rum utan fönster och inte vara avskilt ifrån andra, vilket kan bli fallet om detta går igenom. Om en av personerna dessutom behöver vård eller hjälp i hemmet, under längre eller kortare tid, kommer detta inte att kunna ske med värdighet utan att det blir kostsamt för samhället.

Små lägenheter / BBR: 3:224 Bostäder om högst 35 m Allmänt råd

Bostäder med en BOA om högst 35 m² ska utformas med hänsyn till sin storlek.

I bostäder med en BOA om högst 35 m² bör

- a) utrymmet för inredningslängden för matlagning vara minst 1,80 meter brett,
- b) utrymmet för inredningslängden för förvaring vara minst 1,20 meter brett, och
- c) platsen för ytterkläder i kapphylla vara minst 0,40 meter bred.

Förslag till ändring;

En bostad ska utformas och dimensioneras för bostadsfunktionerna med hänsyn till

1. sin långsiktiga användning,
2. sin storlek,
3. det antal boende som den är avsedd för, och
4. behovet av avskiljbara delar av rum.

Kommentar till ändring;

De allmänna råden innehåller mått och mängder som är ett minimum för att dels matlagning ska kunna ske säkert, men också vara möjligt för en person i rullstol. Dessutom är det så att minimimåttet för förvaring kan läsas som en volym och därmed medge flexibilitet, redan idag. Modulmåttan kan brytas ner till andra mått och därmed medge fullgod utrustning.

Ekonomisk Livslängd / BBR: 2:2, ekonomiskt rimlig livslängd, allmänt råd nuvarande lydelse;

Byggherren får välja de material och tekniska lösningar som är ekonomiskt rimliga och praktiska att sköta så länge lagens krav på ekonomiskt rimlig livslängd uppfylls. Med livslängd avses den tid under vilken en byggnad eller byggnadsdel med normalt underhåll uppvisar erforderlig funktions-duglighet.

Byggnadsdelar och installationer med kortare livslängd än byggnadens avsedda brukstid bör vara lättåtkomliga och lätta att byta ut samt även på annat sätt vara lätta att underhålla, driva och kontrollera.

Byggnadsdelar och installationer som inte avses bytas ut under byggnadens avsedda brukstid bör antingen vara beständiga eller kunna skyddas, underhållas och hållas i sådant skick så att kraven i dessa föreskrifter uppfylls. Förväntade förändringar av egenskaperna bör beaktas vid val av material och tekniska lösningar. Vid ändring av byggnader bör sådana material och tekniska lösningar väljas som fungerar ihop med befintligt utförande. (BFS 2011:26).

Förslag till ändring;

I avsnitt 2.2 BBR finns förtydligande allmänna råd kring ekonomiskt rimlig livslängd. Författningsförslaget innehåller inga motsvarande bestämmelser.

Därmed överläts det åt byggherren att avgöra vad som innefattas i begreppen "normalt underhåll" och "ekonomiskt rimlig livslängd". I 1 kap. 8 § författningsförslaget anges ett krav på att byggnader ska projekteras så att förutsatt underhåll kan ske.

Kommentar till ändring;

Risken med att låta byggherren definiera innebörden av "normalt underhåll" och "ekonomiskt rimlig livslängd" är att detta kan leda till negativa konsekvenser för den tekniska hållbarheten. Om byggherren ges frihet att tolka dessa begrepp kan ekonomiska besparingar komma att prioriteras över långsiktig kvalitet och hållbarhet. Dessutom är det så att den boende mister möjligheten att i vissa fall påverka att bostaden ska underhållas eller renoveras, och vi tar flera steg tillbaka gällande hygien och hälsa i våra bostäder.

Detta kan resultera i att produkter skapas som inte är ämnade för att underhållas, vilket kan leda till en försämring av bostadskvaliteten över tid. Ett sannolikt resultat av detta är att det kan bli nödvändigt att skärpa upp AMA:s (Allmän Material och Arbetsbeskrivning) byggkoder och specifikationer vilket, i

sin tur, skulle kunna medföra ökade kostnader och administration för byggherrarna.

Slutsats

Sammanfattningsvis vill samhällsbyggnad, planverksamheten, trycka på att gestaltningen av livsmiljöer är ett komplext och mångfacetterat område. Därför är det olyckligt att Boverket har som avsikt att genom förslaget försvåra en tvärssektoriell samverkan för en god bebyggd miljö. Våra bostäder är en mycket viktig del i hur vi mår och av människors hälsa. Bostaden är inte bara en produkt, det är ett hem. Ingen enskild aktör eller enskild del av hållbarhet kan definiera hela bilden. Kortsiktiga beslut kan aldrig leda till långsiktig hållbarhet.

I stället för att ta bort de allmänna råden och föreskrifterna bör ett omtag göras för att skärpa synen på människans behov och rätten till en god bostad.